

DRØMMEN: Mikkjel Fønhus elsket naturen, men han visste at drømmen om å leve i harmoni med naturens og driftenes krefter var en umulig drøm.
(Foto fra boka «Drømmejegeren»)

NATURVERN: Mikkjel Fønhus var en av våre første naturvernere. Men hans advarsler ble egentlig ikke forstått før han var en gammel mann.

ma ble kjærligheten til dyr og natur det viktigste for Mikkjel Fønhus. Allerede på 30-tallet sto Fønhus fram som en av de første naturvernere. I 1949 skrev Fønhus sin store naturvernroman mot kraftutbyggingen, «Fjellsjøen», men boken ble aldri utgitt.

Det var ikke slike bøker forlaget ville ha fra Fønhus. Og det ble siste gang forfatteren skrev på bred front om naturvernproblematikken.

– Mikkjel Fønhus tok etter dette et taktisk standpunkt, mener Rolf Brandrud. – Han spurte seg selv hvordan han best tjente naturen – som et gammelt stabeist, som masste på noe tiden ennå ikke var moden for, eller ved å skrive sånn at han styrket lesernes kjærlighetsforhold til naturen.

Fønhus valgte det siste.

Men også nazistene fant klangbunn for sine idealer i bøkene til den norske villmarksforfatteren. Her var naturromantikk med mytologiske undertoner. Og her var, i de tyske nazistenes øyne, spor av den urgermanske stamme, som levet videre i de nordiske land.

Fønhus sine bøker ble utgitt i store opplag i Tyskland. Forfatteren ble kurtisert og reiste på foredragsturneer i Tyskland så sent som i oktober 1938. Men da tyskerne kom til Norge, og Fønhus med egne øyne så deres framferd oppover i Valdres, tok han klart og entydig avstand.

Mikkjel Fønhus døde i 1973, på høyden av sin popularitet. Han levde i og med naturen til det siste og falt død om på skogsstien ikke langt fra sitt hjem i Sør-Aurdal. Og det fortelles at han fikk den siste hilsen fra naturen under gravferden, da en flokk villgjess to ganger fløy over kirkegården.

Men Rolf Brandrud har valgt en annen slutt for sin Fønhus-biografi. Han lar ikke harmoni og fred bli det entydige minnet om Mikkjel Fønhus. I Brandruds bok om «Drømmejegeren» er det Hallingsvartens redselsskrik, når hesten styrter i avgrunnen, og mannens gråt over det døde dyr, som blir Mikkjel Fønhus sitt siste ord til leseren.

AV DRUDE BEER

Jakten på

DRØMMENE

har hatt stor glede av å se Fønhus sitt forfatterskap i sammenheng med den litterære og historiske utvikling i vårt århundre. Sånn sett er vel «Drømmejegeren» er biografi av det «gammeldage» slaget.

På en måte er Mikkjel Fønhus sin naturfølelse tidstypisk for årene omkring debuten i 1917, påpeker Rolf Brandrud. Men Mikkjel Fønhus viser allerede i sine første bøker hvordan mennes-

kets frigjorte driftsnatur kan bli farlig.

Året før «Trollgelgen» kom ut i 1921, leste Mikkjel Fønhus Sigmund Freud. Og Rolf Brandrud understreker at hos Freud fant Fønhus mye av det han selv lenge hadde arbeidet med: driftens makt, naturkraftenes trusler, drømmenes og lengselens hemmelige drivkraft.

Men da Fønhus i kommende bøker ville gå dypere inn i dette menneskelige konfliktstoffet, ble han møtt

med hard kritikk, både av forlagsskonsulentene og anmelderne.

– De ville at Mikkjel Fønhus skulle være naturromantiker og ikke noe annet, sier Rolf Brandrud.

Og Mikkjel Fønhus bøyde seg egentlig for dette kravet. I senere år skrev han til og med om noen av sine beste bøker fra årene rundt 1920 og dempet ned intensiteten i konflikten mellom driftene og følsomheten for naturen.

Gjennom innlevelse i naturens dra-